

Matsuveränitet feministisk nyckelfråga

Francisca Rodríguez är en av förgrundsgestalterna i kampen för jämställdhet inom småbrukarrörelsen i Latinamerika - och matsuveränitet är rörelsens vapen. - Vi vill ha ett samhälle där människor har lika rättigheter och aktivt deltar i samhällsbyggandet.

Text & foto: Oscar Barajas

CHILE. Som ung odlade den chilenska småbrukaren Francisca ”Pancha” Rodríguez blommor i Los Espejos, utanför Chiles huvudstad Santiago de Chile. Över ett halvt sekel har gått sedan dess och nu utstrålar hennes ögon både glädje och sorg, efter ett långt liv i kvinnokampens frontlinje.

På 1950-talet var Los Espejos ett litet samhälle med få byggnader och färgglada gårdar. Men den vackra omgivningen återspeglade inte Panchas situation som barn. Hemma räckte inte pengarna till längre och hon tvingades redan vid sju års ålder att arbeta som plockare på närliggande odlingar.

När hon var fjorton år dog hennes pappa och hon nödgades att arbeta heltid på en knappfabrik för att försörja familjen. Det var då hon blev engagerad i kvinnokampen. Hon gick med i facket och drev igenom krav på jämställda arbetsvillkor i fabriken. Under samma period gifte hon sig med en småbrukare och engagerade sig i småbrukarrörelsen.

Slutet av 1960-talet var en tid av hopp, entusiasm och organisering i Chile. Feministrörelsen blomstrade i samband med att vänsterledaren Salvador Allende vann presidentvalet 1970. Pancha hade då blivit en ledande röst inom det kommunistiska partiet och regeringsalliansen. Men militärkuppen i september 1973 medförde många år med kraftiga inskränkningar av småbrukarnas rättigheter. Pancha fick gömma sig och organisera den hemliga motståndsrörelsen, och tusentals chilensare tvingades i exil, eller dödades.

Efter diktaturens fall 1990 var Pancha en av initiativtagarna till en kontinental kampanj med parollen 500 år av motstånd mot europeisk kolonialism. Kampanjen ledde 1994 till grundandet av det kontinentala

småbrukar- och lantarbetarnätverket CLOC/La Vía Campesina. I dag består nätverket av ett åttiotal småbrukarorganisationer från hela Latinamerika.

En feministisk kamp för matsuveränitet

CLOC/La Vía Campesina kämpar för rätten till matsuveränitet för småbrukare och konsumenter över hela världen. Det innebär rätten till egen matproduktion och att kunna bestämma vad det ska vara på tallriken varje dag.

Dagens industrijordbruk medför att småbrukare trängs undan, odlingsmarken koncentreras i ett fåtal händer och överexploateras ofta. Det i sin tur ökar sårbarheten för lanbrukets kvinnor, som redan har det svårt i ett patriarkalt samhällssystem. I dag producerar kvinnor 80 procent av världens mat, men äger endast 2 procent av marken.

Pancha leder fortfarande den feministiska debatten inom CLOC/La Vía Campesina, som är en central del i kampen för matsuveränitet. Debatten utgår från en klassanalys som är användbar för småbrukar- och urfolkskvinnor och deras unika kontexter runt om i Latinamerika.

–Vi lyfter folklig småbrukarfeminism, som ser till att skapa ett jämlikt samhälle med en feministisk identitet. Den präglas av småbrukarnas och urfolkens världsbild och vår vision för samhällsutvecklingen, säger Pancha Rodríguez.

Ledande aktivist vid 71

Matsuveränitet skiljer sig markant från den ”matsäkerhet” som bland andra Världsbanken förespråkar och som syftar till att alla ska ha tillgång till mat oavsett hur den produceras. La Vía Campesinas kamp går hand i hand med en hållbar småskalig matproduktion, en lokal konsumtion och bevarandet av kulturellt anpassade levnadssätt. Därför är relationen landsbygd-stad en viktig aspekt i kampen.

–Vi vill ha ett samhälle där människor har lika rättigheter och aktivt deltar i samhällsbyggandet. Det är en stor utmaning, men vi är inte ensamma i den kampen. Vi närmar oss därför kvinnor verksamma inom andra sektorer, som arbetarkvinnor i städerna, säger Pancha med hög röst.

Pancha har hunnit bli 71 år gammal, men fortsätter att ha en ledande roll som aktivist i CLOC/La Vía Campesina.

– Vi kvinnliga småbrukare har utarbetat ett förslag och en kampanj, som framställer våra krav och drömmar. Vi vill förbättra villkoren för kvinnorna, särskilt för landsbygdens kvinnor eftersom storskaligt industrijordbruk och gruvidrift utplånar våra territorier och naturresurser, säger Pancha med eftertryck.

CLOC/La Vía Campesina lanserade 2008 kampanjen Basta de Violencia contra las Mujeres (stoppa våldet mot kvinnor). I den uttrycks att matsuveränitet är nyckeln till ett värdigt liv och en förutsättning är tillgång till mark. I Latinamerika saknar 40 procent av alla kvinnliga lantarbetare egna inkomster och få av dem äger marken de brukar. Dessa ofantliga skillnader mellan kvinnor och män är en följd av det strukturella våldet, som framför allt missgynnar kvinnor på landsbygden. **R**

Fotnot: Texten har tidigare publicerats i *Feministiskt Perspektiv*.

Vi lyfter folklig småbrukarfeminism, som ser till att skapa ett jämlikt samhälle med en feministisk identitet.

Fakta

Matsuveränitet

Förutom tillgång till mat innefattar matsuveränitet människors rätt att själva bestämma över sin matproduktion. Lokal konsumtion prioriteras över export. Förespråkarna för matsuveränitet kräver också folkligt deltagande i beslutsfattande som rör jordbruksfrågor.

Francisca Rodríguez är en av grundarna till den chilenska organisationen för småbrukar- och urfolkskvinnor, Anamuri. Hon är även aktiv i det kontinentala småbrukarnätverket CLOC/La Vía Campesina.